

Ulkomaalaistaustaisten nuorten koulunkäynti ja peruskoulun jälkeinen opiskelu

Päälöydökset

- Kaksi kolmasosaa ulkomaalais- ja suomalaistaustaisista nuorista pitää koulunkäynnistä.
- Ulkomaalaistaustaiset nuoret raportoivat koulun työilmapiirin ongelmista useammin kuin suomalaistaustaiset nuoret.
- Suurempi osuus ulkomaalaistaustaisista nuorista on ilman peruskoulun jälkeistä opiskelupaikkaa tai on keskeyttänyt toisen asteen koulutuksen kuin suomalaistaustaisista nuorista.
- Toisen asteen koulutuksen keskeyttämisessä on eroa koulustaiteittain ja koulutuksen ulkopuolelle jääneiden osuudet eroavat taustamaittain.
- Väestöryhmittäistä, alueellista tietoa tarvitaan mm. kotoutumisen seurannan, palveluiden suunnittelun ja kohdentamisen sekä päätöksenteon tueksi.

Kirjoittajat:

Katja Wikström

Tutkija, THL ja Itä-Suomen yliopisto

Jaana Lindström

Tutkimuspäällikkö, THL

Nina Halme

Erikoistutkija, THL

Esko Levälahti

Tilastoasiantuntija, THL

Timo Koskela

Erikoissuunnittelija, THL

Tiina Laatikainen

Professori, THL ja Itä-Suomen yliopisto

JOHDANTO

Kotoutumisen seurannassa tarvitaan ulkomaalaistaustaisten terveyttä ja hyvinvointia kuvaavia indikaattoreita. Suomen ulkomaalaisväestö on moninainen, ja terveyteen ja hyvinvointiin liittyvissä kysymyksissä sekä palvelutarpeissa on alueellisia eroja. Päätöksenteon tueksi tarvitaan tietoa sekä väestöryhmittäin että aluetasolla.

Rutiininomaisesti rekistereistä saatavia tietoja on varsin vähän ja luotettava tietotuotanto vaatii syvällisempää tietojen analysointia sekä tietojen yhdistämistä eri tietolähteistä. Lisäksi alueellisen tiedon tuottamista hankaloittaa ulkomaalaisväestön epätasainen jakautuminen ja siitä johtuvat pienet havaintomäärät.

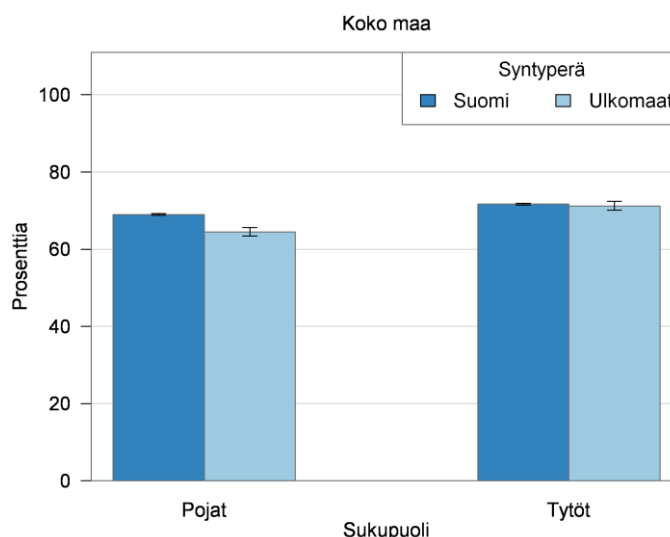
Alueellisen tiedon raportointiin on kuitenkin löydetty ratkaisuja. Teematietosivusto kotoutumisen seurantaan -hankkeessa on tuotettu ulkomaalaistaustaisten terveyttä ja hyvinvointia kuvaavia indikaattoreita valtakunnallisesti, maakuntien yhteistyöalueille, pääkaupunkiseudulle ja suurille kaupungeille hyödyntäen THL:n ja Tilastokeskuksen tietoaaineistoja.

Tässä julkaisussa raportoidaan esimerkkejä THL:n Kouluterveyskyselyn aineistoista vuosilta 2013 ja 2015 sekä Tilastokeskuksen tilastoaineistoista vuosilta 2010–2014 tuotetuista ulkomaalaistaustaisten nuorten koulunkäyntiä ja peruskoulun jälkeistä opiskelua kuvaavista indikaattoreista. Esimerkit havainnollistavat, minkä taustamuuttujien mukaan tietoa on helposti saatavilla Terveystemme.fi -palvelussa.

Suhtautuminen koulunkäyntiin

Kouluterveyskyselyn vuosien 2013 ja 2015 aineiston mukaan ulkomaalaistaustaisista pojista 65 % ja tytöistä 71 % raportoi pitävänsä koulunkäynnistä, vastaavasti suomalaistaustaisista pojista 69 % ja tytöistä 72 % (Kuvio 1).

Kuvio 1. Koulunkäynnistä pitävien nuorten osuus (%) sukupuolen ja syntyperän mukaan

Näin tutkimus tehtiin

Tässä julkaisussa esitettävät tulokset perustuvat Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) toteuttaman Kouluterveyskyselyyn aineistoon vuosilta 2013 ja 2015. Kouluterveyskyselyyn vastasivat peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaat, lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijat sekä ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijat keväällä 2013 ja 2015.

Lisäksi julkaisussa hyödynnetään Tilastokeskuksen tilastotietoja (väestörakenne-, koulutukseen hakeutuminen -, koulutuksen keskeyttäneet - sekä oppilaitosten opiskelijat ja tutkinnot -tilasto) vuosilta 2010–2014.

Henkilön syntyperäksi on luokiteltu ulkomaat, mikäli hänen molemmat vanhemmat ovat syntyneet muualla kuin Suomessa. Taustamaa on määritelty tarkemmin äidin syntymämaan mukaan, ja jos se ei ole ollut tiedossa, niin isän syntymämaan mukaan.

Aineistoista on tuotettu syntyperän mukaan terveyttä ja hyvinvointia kuvaavia tietoja valtakunnallisesti, maakuntien yhteistyöalueille, pääkaupunkiseudulle ja suurille kaupungeille. Maakuntien yhteistyöalueet ovat samat kuin yliopistosairaaloiden alueet: HYKS/Uusimaa, TYKS/Varsinais-Suomi, TAYS/Pirkanmaa, KYS/Pohjois-Savo ja OYS/Pohjois-Pohjanmaa.

Lisäksi osaa indikaattoreista voi tarkastella sukupuolen, sukupolven, kouluasteen tai tarkemman taustamaan mukaan.

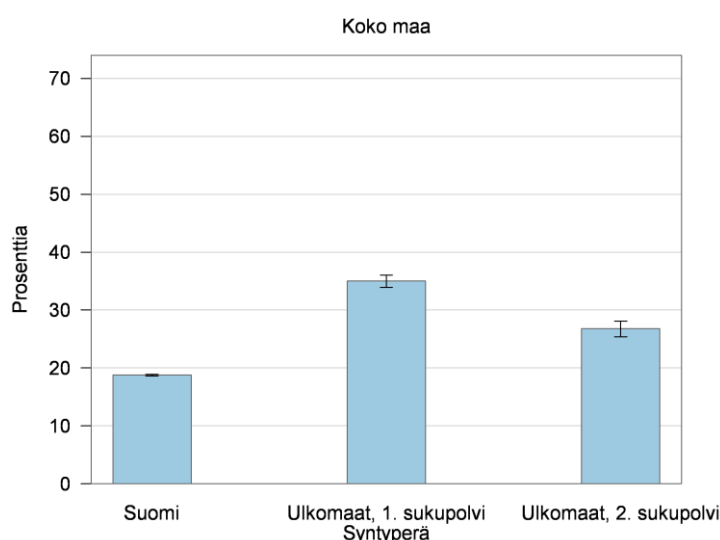
Indikaattorit on tuotettu Terveystieteen tutkimuskeskuksen (THL) palveluun, ja tässä julkaisussa esitetään esimerkkejä tuotetuista indikaattoreista.

Koulun työilmapiiri

Ulkomaalaistaustaisista nuorista 32 % ja suomalaistaustaisista nuorista 19 % raportoi koulun työilmapiirissä olevan ongelmia. Työilmapiiriä arvioitiin kysymällä oppilaan mielipidettä opettajien odotuksista ja oikeudenmukaisesta kohtelusta, muiden oppilaiden ja opettajien kanssa toimeentulemisesta, ryhmätyöskentelyn sujumuudesta, työympäristön rauhattomuudesta ja kiireisyydestä, luokan työrauhasta sekä oppilaiden viihtymisestä yhdessä.

Ulkomaalaistaustaisten nuorten oma syntymämaa vaikutti kokemukseen koulun työilmapiiristä. Ulkomailla syntyneistä, ensimmäisen sukupolven nuorista 35 % raportoi työilmapiirin ongelmista, kun vastaava osuus Suomessa syntyneistä ulkomaalaistaustaisista, toisen sukupolven nuorista oli 27 % (Kuvio 2).

Kuvio 2. Nuorten osuus (%), jotka raportoivat koulun työilmapiirissä olevan ongelmia syntyperän ja sukupolven mukaan

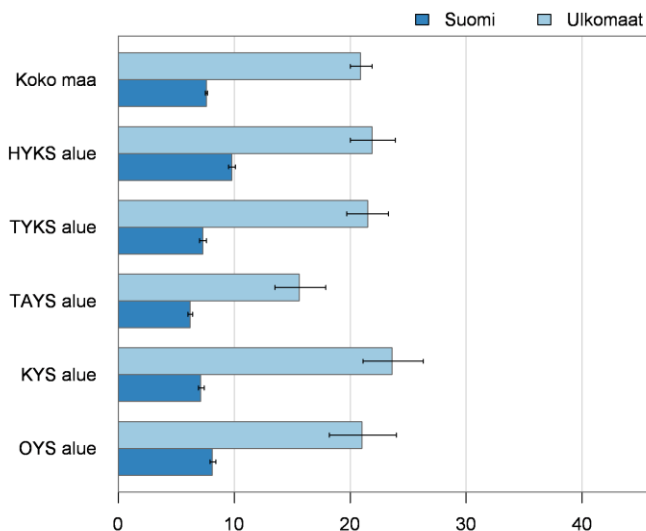

Peruskoulun jälkeen ilman opiskelupaikkaa olevat nuoret

Tilastokeskuksen tilastoaineistoista on mahdollista laskea ilman opiskelupaikkaa jääneiden osuus poistamalla peruskoulun keväällä päättäneistä ne, jotka ovat syksyn opiskelija-aineiston mukaan aloittaneet peruskoulun jälkeiset opinnot. Vuosien 2010–2014 yhdistetyn aineiston mukaan ulkomaalaistaustaisista nuorista 21 % ja suomalaistaustaisista nuorista 8 % oli jäänyt ilman peruskoulun jälkeistä opiskelupaikkaa.

Peruskoulun jälkeen ilman opiskelupaikkaa jääneiden osuuksissa oli havaittavissa joitakin alueellisia eroja (Kuvio 3). Esimerkiksi Pirkanmaan maakunnan (TAYS) yhteistyöalueella ulkomaalaistaustaisista nuorista noin 16 % ja suomalaistaustaisista nuorista 6 % raportoi jääneensä ilman opiskelupaikkaa, kun vastaavat osuudet Uudenmaan maakunnan (HYKS) yhteistyöalueella olivat 22 % ja 10 %.

Kuvio 3. Peruskoulun jälkeen ilman opiskelupaikkaa jääneiden nuorten osuus (%) syntyperän mukaan koko maassa ja maakuntien yhteistyöalueilla

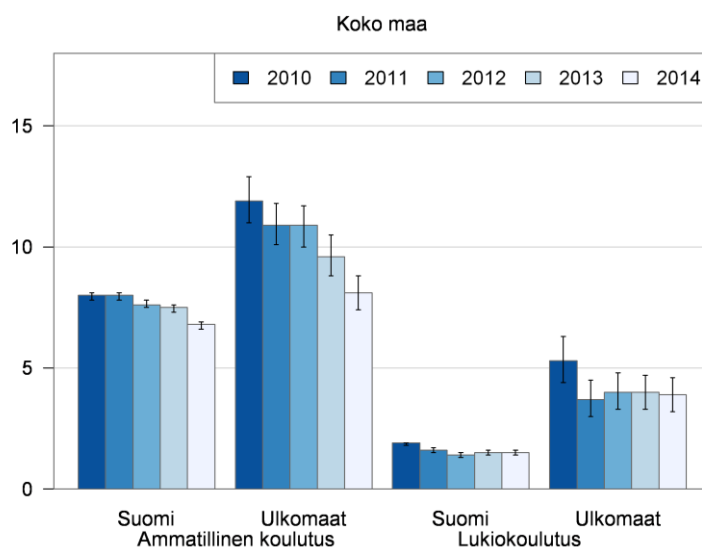

Toisen asteen koulutuksen keskeyttäneet

Tilastokeskuksen tilastoaineistoista on mahdollista laskea toisen asteen koulutuksen keskeyttäneiden osuus. Keskeyttäneeksi luokitellaan henkilö, joka ei ole jatkanut opiskeluaan tai ei ole suorittanut tutkintoaan tarkasteluvuoden aikana.

Vuosien 2010–2014 aineistojen perusteella toisen asteen koulutuksen keskeytti ulkomaalaistaustaisista 8 % ja suomalaistaustaisista 5 %. Ammatillisen koulutuksen keskeytti ulkomaalaistaustaisista 10 % ja suomalaistaustaisista 8 %, kun lukiokoulutuksen keskeyttäneiden vastaavat osuudet olivat 4 % ja 2 %. Ammatillisen koulutuksen keskeyttäneiden osuus näyttäisi pienentyneen vuodesta 2010 vuoteen 2014 (Kuvio 4.). Myös lukiokoulutuksen keskeyttäneiden määrä vuonna 2014 oli pienempi kuin vuonna 2010.

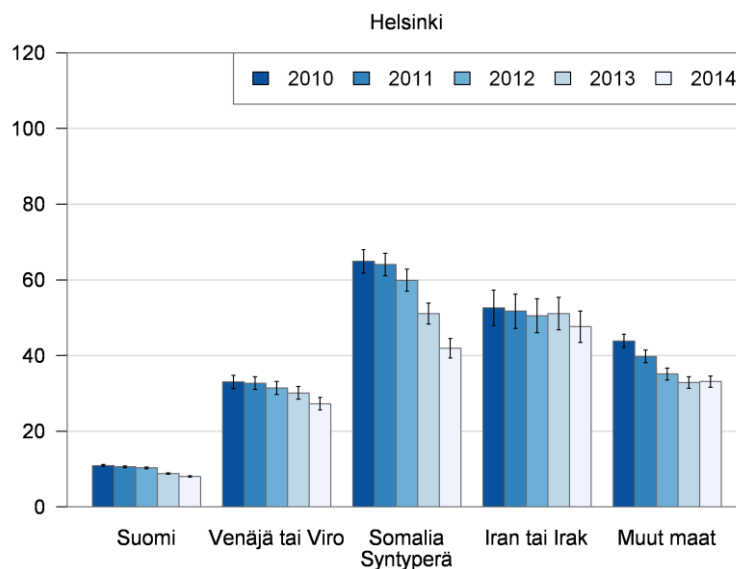
Kuvio 4. Toisen asteen koulutuksen keskeyttäneet syntyperän ja koulutusasteen mukaan koko maassa vuosina 2010–2014

Koulutuksen ulkopuolelle jääneet

Koulutuksen ulkopuolelle jääneillä tarkoitetaan henkilöitä, jotka eivät ole opiskelijoita tai joilla ei ole perusasteen jälkeistä koulutusta. Koko maassa 17–24 –vuotiaista nuorista koulutuksen ulkopuolelle oli jäänyt ulkomaalaistaustaisista 37 % ja suomalaistaustaisista 9 % vuosina 2010–2014. Syntyperän mukaiset erot olivat nähtävissä myös maakuntien yhteistyöalueilla ja suurissa kaupungeissa, kuten Helsingissä. Lisäksi koulutuksen ulkopuolelle jääneiden osuudet erosivat taustamaan mukaan. Taustamaittain tarkasteltuina somalialaistaustaisista 17–24 –vuotiaista keskimäärin 55 %, kurditaustaisista 51 % ja venäläis- ja virolaistaustaisista 31 % oli jäänyt koulutuksen ulkopuolelle Helsingissä (Kuvio 5.). Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden osuuksissa oli kuitenkin havaittavissa pienenemistä vuodesta 2010 vuoteen 2014 (Kuvio 5).

Kuvio 5. Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 17–24 –vuotiaiden osuus (%) syntyperän ja taustamaan mukaan Helsingissä vuosina 2010–2014

YHTEENVETO

Kouluterveyskyselyyn vuosien 2013 ja 2015 aineistoista tuotettujen tulosten perusteella kaksi kolmasosaa kaikista kyselyyn vastanneista nuorista pitää koulunkäynnistä. Sen sijaan ulkomaalaistaustaiset nuoret raportoivat koulun työilmapiirissä olevan ongelmia useammin kuin suomalaistaustaiset nuoret. Myös sukupolvisuus vaikuttaa nuoren mielipiteeseen koulun työilmapiiristä. Suomessa syntyneet, toisen sukupolven ulkomaalaistaustaiset nuoret raportoivat koulun työilmapiirin ongelmia vähemmän kuin ulkomailla syntyneet, ensimmäisen sukupolven nuoret. Ulkomaalaistaustaisista nuorista suurempi osuus on ilman peruskoulun jälkeistä opiskelupaikkaa tai on keskeyttänyt toisen asteen koulutuksen kuin suomalaistaustaisista. Ammatillisen koulutuksen keskeyttäminen on yleisempää kuin lukiokoulutuksen keskeyttäminen. Myös koulutuksen ulkopuolelle jääneitä 17–24 –vuotiaita ulkomaalaistaustaisia on enemmän kuin suomalaisista ja koulutuksen ulkopuolelle jääneiden osuuksissa on eroa taustamaan mukaan. Ulkomaalaistaustaisten nuorten koulunkäynnissä ja peruskoulun jälkeisessä opiskelussa havaittavat syntyperän mukaiset erot ovat melko samankaltaisia kaikilla tarkastelluilla alueilla.

KIRJALLISUUTTA

Castaneda A ym.
Suomen ulkomaalaistaustaisen
väestön terveyden edistämiseen
liittyy erityiskysymyksiä. *Duodecim*
2017;133:993-1001.

Halme N, Kuusio H, Kanste O,
Rajala R, Klemetti R, Seppänen J.
Ulkomaista syntyperää olevien
nuorten hyvinvointi Kouluterveys-
kyselyssä vuonna 2017. Tutkimuk-
sesta tiiviisti 26, syyskuu 2017.
Terveyden ja hyvinvoinnin laitos,
Helsinki.

Matikka ym. Maahanmuuttaja-
taustaisten nuorten hyvinvointi ja
sen seuranta. Tutkimuksesta tiiviis-
ti 29, syyskuu 2015. Terveyden ja
hyvinvoinnin laitos.

Wikström K ym. (toim.) Maahan-
muuttajataustaisten nuorten
terveys ja hyvinvointi -tutkimus
pääkaupunkiseudun somali- ja
kurditaustaisista nuorista. Työpa-
peri 17/2014. Terveyden ja hyvin-
voinnin laitos.

Wikström, Lindström, Halme &
Laatikainen. Kiusaaminen ja fyysi-
sen uhan kokemukset ulkomaalais-
taustaisilla nuorilla. Tutkimuksesta
tiiviisti 36, marraskuu 2017. Ter-
veyden ja hyvinvoinnin laitos,
Helsinki.

Kouluterveyskysely
www.thl.fi/kouluterveyskysely

Terveytemme.fi -palvelu

Tuloksia väestön terveydestä ja
hyvinvoinnista syntyperän mukaan
on saatavissa osoitteesta:
<http://www.terveytemme.fi/maahanmuuttajat>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
PI 30 (Mannerheimintie 166)
00271 Helsinki
Puhelin: 029 524 6000

ISBN 978-952-343-128-7 (verkko)
ISSN 2323-5179

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-128-7>

Tämän julkaisun viite: Wikström,
Lindström, Halme, Levälähti, Kos-
kela & Laatikainen. Ulkomaalais-
taustaisten nuorten koulunkäynti
ja peruskoulun jälkeinen opiskelu.
Tutkimuksesta tiiviisti 16, kesäkuu
2018. Terveyden ja hyvinvoinnin
laitos, Helsinki.

Positiivista on, että toisen asteen koulutuksen keskeyttäneiden ja koulutuksen ulkopuolelle jääneiden määrät näyttäisivät jonkin verran pienentyneen vuodesta 2010 vuoteen 2014 mennessä. Tässä julkaisussa esitetyt tulokset vahvistavat aiempaa tutkimusnäyttöä nuorten syntyperän mukaisista eroista koulunkäynnissä ja peruskoulun jälkeisessä opiskelussa.

Kotoutumisen seuranta tarvitsee tuekseen myös aluetason tietoa. Tätä tietoa tarvitaan palveluiden suunnittelun ja kohdentamisen sekä päätöksenteon tueksi. Luotettavan tiedon tuottaminen ja tarkastelu ei ole mahdollista, jos alueella on vain vähän ulkomaalaistaustaisia. Kouluterveyskyselyn aineistoista tietoa oli mahdollista tuottaa maakuntien yhteistyöalueille ja suurille kaupungeille. Sen sijaan ulkomaalaisväestön määrät eivät olleet riittäviä maakunnittaiseen tietotuotantoon ja suurten kaupunkien tiedot oli mahdollista tuottaa vain vuosien 2013 ja 2015 yhdistetystä aineistosta. Tilastokeskuksen aineistoista syntyperän mukaista tietoa oli tuotettavissa lähinnä maakuntien yhteistyöalueille ja suurille kaupungeille. Lisäksi maakunnittaista tietoa pystyttiin tuottamaan yksittäisistä indikaattoreista (www.terveytemme.fi/maahanmuuttajat).

Tulevaisuudessa ulkomaalaistaustaisen väestön kasvaessa tietotuotannon mahdollisuudet paranevat, ja tietoa pystytään tuottamaan tarkemmin muun muassa taustamaan mukaan. Teematietosivusto kotoutumisen seurantaan -hankkeessa Kouluterveyskyselyn aineisto mahdollisti tarkastelun vain taustaltaan Somalias- ta/Irakista tai Venäjältä/Virosta oleville. Tilastokeskuksen aineistoista tietoja tuotettiin Somalia, Irak/Iran, Venäjä/Viro ja Muut maat – ryhmittäin.

Ulkomaalaistaustaisten terveys- ja hyvinvointitietoa tulkittaessa tulee muistaa tiedonkeruuseen liittyvät erityispiirteet ja niiden vaikutus tietojen luotettavuuteen. Ulkomaalaistaustaisen väestön tavoittaminen tutkimuksiin on haastavaa ja osallistuminen tutkimukseen vaatii usein henkilökohtaisen kontaktin puhelimitse tai kasvokkain. Muista yhteyksistä tutut instituutiot, kuten koulu, voivat auttaa tavoittamaan näitä kohderyhmiä ja tästä syystä Kouluterveyskysely onkin hyvä ja säännöllinen tietolähde syntyperän mukaiseen tietotuotantoon. Tutkimusten tiedonkeruumenetelmät on aina suunniteltava huolella, jotta ne soveltuvat eri kieli- ja kulttuuriryhmille ja antavat tietoa, joka on kantaväestön suhteen vertailukelpoista. Rekisteritietoja tietotuotantoon käytettäessä on huomioitava tietojen luotettavuus ja niiden tulkinnassa tulee noudattaa harkintaa.

Tietotuotantoon liittyvistä haasteista huolimatta on löydettävissä keinoja tuottaa ulkomaalaisväestön terveyttä ja hyvinvointia koskevia tietoja aluetasolla. Tietotuotannon mahdollisuudet paranevat hiljalleen ja seurantatiedon kertyessä voidaan nähdä miten tilanne kehittyy. Näin huomataan, jos jokin terveyden, hyvinvoinnin ja kotoutumisen osa-alue heikentyy hälyttävästi tai vastaavasti kohentuu toivotulla tavalla.